

NLI - Chicago Institute of Women's Learning
Through the Lifecycle with NLI 5781

November 10, 2020- Mrs. Emma Katz

The Halachic and Hashkafic Background of Bar and Bat Mitzvah

משנה מסכת אבות פרק ה משנה כא

הוא היה אומר בן חמש שנים למקרא בן עשר למשנה בן שלש עשרה למצות בן חמש עשרה לתלמוד בן שמונה עשרה לחופה וכו'.

גמרא מסכת יומא פ"ב.

א"ר הונא בן ח' ובן ט' מחנכין אותו לשעות בן י' ובן י"א משלימין מדרבנן בן י"ב משלימין מדאורייתא בתינוקת ורב נחמן אמר בן ט' בן י' מחנכין אותן לשעות בן י"א בן י"ב משלימין מדרבנן בן י"ג משלימין מדאורייתא בתינוק ור' יוחנן אמר השלמה דרבנן ליכא בן י' בן י"א מחנכין אותו לשעות בן י"ב משלימין מדאורייתא

Rav Huna said: One trains a healthy child of eight years and nine years to fast for several hours; at ten years and eleven years, they complete the fast by rabbinic law; at twelve years they complete the fast by Torah law. This applies to girls who reach maturity and become obligated in mitzvot at age twelve. And Rav Naḥman said: At nine years and ten years one trains them to fast for several hours; at eleven and twelve years they complete the fast by rabbinic law; at thirteen years they complete the fast by Torah law. This applies to boys. And Rabbi Yoḥanan said: There is no obligation with regard to children completing the fast by rabbinic law. Rather, at ten and eleven years, one trains them to fast for several hours; and at twelve years girls are obligated to complete their fast by Torah law.

שולחן ערוך אורח חיים תרט"ז

בת י"ב ויום אחד ובן י"ג ויום אחד שהביאו שתי שערות הרי הם כגדולים לכל מצו' ומשלימים מן התורה אבל אם לא הביאו שתי שערות עדיין קטנים הם ואין משלימין אלא מדברי סופרים

A daughter that is 12 and a day and a son who is 13 and a day that has 2 hairs (pubic, serving as determination of adulthood) are like adults for all mitzvos, and complete (the fast) from the Torah (i.e. their obligation is from the Torah). But if they do not have 2 hairs, still they are minors, and do not complete except from Divrei Sofrim

שו"ת הרא"ש כלל טז סימן א

וששאלת: מאין לנו דבן י"ג שנה ויום אחד הוא בר עונשין, אבל פחות מכן לא? דע, כי הלכה למשה מסיני הוא, והוא בכלל שיעורין חציצין ומחיצין, שהן הלכה למשה מסיני; דשיעור וקצבה לכל דבר נתן למשה בעל פה.

גמרא מסכת סנהדרין ס"ט.

דבי חזקיה תנא (שמות כא, יד) וכי יזיד איש איש מזיד ומזריע ואין קטן מזיד ומזריע א"ל רב מרדכי לרב אשי מאי משמע דהאי מזיד לישנא דבשולי הוא דכתיב (בראשית כה, כט) ויזד יעקב נזיד

A Sage **of the school of Hizkiyya taught:** The verse states: **“But if a man comes intentionally [yazid] against his neighbor, to slay him with guile, you shall take him from My altar, that he may die”** (Exodus 21:14). The use of the term *yazid* in this context and its juxtaposition to the word “man” teaches that **a man can heat [mezid] himself up and produce viable sperm, but a minor cannot heat himself up and produce viable sperm.** Therefore, even though a minor can engage in full intercourse with a woman, he cannot father a child. **Rav Mordechai said to Rav Ashi: From where may it be inferred that this word mezid is a term meaning heating up? As it is written** in a different verse: **“And Jacob cooked [vayyazed] pottage”** (Genesis 25:29).

עלי שור חלק א' מ'

אי לזאת על האדם לדעת, כי מן הרגע שתאי הזרע בגופו מתעוררים להתרבות— אינו עוד יצור החי רק חיי עצמו. תהליכים אלו בגופו מכשירים אותו להיות אב לבנים, מוליד דור חדש. את החיים שהוא קבל משלשת השותפים, אביו אמו ובוראו — הנו מצווה למסור לדור הבא — שוב עם שני שותפים: עם האשה אשר יוכיח ה' להיות לו לעזר ועם השכינה שתשרה ביניהם.

ההתכוננות לתפקיד הגדול הזה „להיות אב“, צריכה להתחיל ברגע שתאי הזרע מתחילים בפעולתם בתוך בלוטותיהם. אז על הצעיר לדעת: הנך נועד להיות אב לבנים! מהסודות שגילו לנו חכמי האמת הוא, כי לפי מדת הקדושה שבהורים תהיה מדרגת הנשמה של בניהם, אשר על זה אנו מתפללים כל ערב מגיל צעיר: „ותהי מטתי שלמה לפניך“, שנזכה למה שזכה יעקב אבינו שלא היה פסול בזרעו (ויחי, ראשון ברש"י), היינו שהיתה מטתו שלמה. היודע זאת, וגדל על ברכי התורה, ידע להתיחס במבט של קדושה אל כל דבר שבמין והולדה.

Every person needs to know that from the moment that his reproductive organs begin to develop he is no longer living in a personal, private state of existence. These physical processes enable him to be a parent to children, a progenitor of a new generation. The life that he received from three partners – his father, mother and Creator – he is now commanded to pass on to the next generation, together with his two partners: the spouse that G-d will send him and the Divine spirit that will reside between them. Preparation for the great responsibility of parenthood must begin from the initial moments of sexual maturation. The young person must even then understand, “You will be a parent to children.”

פירוש רש"י על אבות פרק ה משנה כא

בן שלש עשרה למצות. דכתיב "איש או אשה אשר יעשו מכל חטאות האדם וגו'" ואינו קרוי איש עד שהוא בן שלש עשרה,

בראשית ל"ד:כ"ה

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם כְּאֲבֵי יָם וַיִּקְחוּ שְׁנֵי-בְנֵי-יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֶחָי דִּינָה אִישׁ חֲרָבוֹ וַיָּבֹאוּ עַל-הָעִיר בְּטַח וַיַּהַרְגוּ כָּל-זָכָר:

On the third day, when they were in pain, Simeon and Levi, two of Jacob's sons, brothers of Dinah, took each his sword, came upon the city unmolested, and slew all the males.

במדבר ה:ז-ז

דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶל-אִשׁוֹ כִּי יַעֲשֶׂה מְכַל-חַטָּאת הָאֵדָם לְמַעַל מְעַל בִּיהוָה וְאָשָׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא: וְהִתְוַדָּו אֶת-חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהָשִׁיב אֶת-אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לְאִשְׁרֵי אֲשֶׁם לוֹ:

Speak to the Israelites: When a man or woman commits any wrong toward a fellow man, thus breaking faith with the LORD, and that person realizes his guilt, he shall confess the wrong that he has done. He shall make restitution in the principal amount and add one-fifth to it, giving it to him whom he has wronged.

בראשית כ"א:ח

וַיִּגְדַל הַיֶּלֶד וַיִּגְמַל וַיַּעַשׂ אֲבָרָהֶם מִשְׁתָּה גָדוֹל בַּיּוֹם הַגָּמַל אֶת-יִצְחָק:

The child grew up and was weaned, and Abraham held a great feast on the day that Isaac was weaned.

בראשית רבה נ"ג:

וַיִּגְדַל הַיֶּלֶד וַיִּגְמַל (בראשית כא, ח), רבי הוֹשַׁעְיָה רַבָּה אָמַר נִגְמַל מִיֶּצֶר הָרַע. רַבְּנָן אָמְרִי נִגְמַל מִחֻלְבּוֹ. (בראשית כא, ח):

גמרא מסכת נידה מ"ה:

ת"ר, אלו - דברי רבי, ר"ש בן אלעזר אומר: דברים האמורים בתינוקת - בתינוק אמורים, דברים האמורים בתנוק - בתנוקת אמורים. א"ר חסדא: מ"ט דרבי - דכתיב "ויבן ה' [אלקים] את הצלע" - מלמד שנתן הקדוש ברוך הוא בינה יתירה באשה יותר מבאיש.

תורה תמימה על במדבר ל:ד

וידוע הוא דבהתחזקות כחות הגוף מתחזקות גם כחות הנפש, ולכן מכיון שממהרת להביא כח בגוף ממהרת גם בכח הנפש דהיינו בינה ושכל.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לא עמוד א

אמר רב יוסף: מריש ה"א, מאן דהוה אמר לי הלכה כר"י, דאמר: סומא פטור מן המצות, עבידנא יומא טבא לרבנן, דהא לא מיפקידנא והא עבידנא, השתא דשמעיתא להא דא"ר חנינא: גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, אדרבה, מאן דאמר לי דאין הלכה כרבי יהודה, עבידנא יומא טבא לרבנן.

ים של שלמה מסכת בבא קמא פרק ז סימן לז

וסעודת בר מצוה שעושים האשכנזים, לכאורה אין לך סעודת מצוה גדולה מזו, ושמה יוכיח עליה. ועושים שמחה, ונותנים למקום שבח והודיה, שזכה הנער להיות בר מצוה, וגדול המצוה ועושה, והאב זכה שגדלו עד עתה, להכניסו בברית התורה בכללה.

מגן אברהם סימן רכה ס"ק ד

כל ב"ח בליקוטים סי' כ"ט שמצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשו בנו בר מצוה כיום שנכנס לחופה ומשמע דהיינו ביום שנכנס לשנת י"ד וביש"ש פ"ז דב"ק כ' דאם הנער דורש הוי סעודת מצוה אפי' אינו באותו יום:

בראשית רבה ס"ג

אמר רבי אלעזר צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה, מיכן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני מענישו של זה. (בראשית כה, כז):

שו"ת יחווה דעת חלק ב סימן כט

בסיכום: המנהג שנוהגים לעשות מסיבה חגיגית וסעודת הודאה ושמחה לבת מצוה ביום מלאת לה שתיים עשרה שנה ויום אחד, הוא מנהג טוב והגון. וטוב שיאמרו שם דברי תורה, ושירות ותשבחות להשי"ת. אולם יש לשמור בקפדנות על כללי הצניעות לפי דעת תורתנו הקדושה, וכמו שנאמר, עבדו את ה' בשמחה וגילו ברעדה, במקום גילה שם תהא רעדה (ברכות ל:). והשי"ת לא ימנע טוב להולכים בתמים.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קד

בדבר ענין החפצים להנהיג איזה סדר ושמחה בבנות כשנעשו בנות מצוה, הנה אין לעשות זה בבית הכנסת בשום אופן אף לא בלילה, כי בבית הכנסת אינו מקום לעשות דברי הרשות אף בנבנו על תנאי, והצערעמאניע /טקס/ של בת מצוה הוא ודאי רק דברי רשות והבל בעלמא ואין שום מקום להתיר לעשות זה בבית הכנסת. וכ"ש בזה שהמקור בא מהרעפארמער וקאנסערוואטיווער /מהרפורמים וקונסרוטיבים/. ורק אם רוצה האב לעשות איזה שמחה בביתו רשאי אבל אין זה שום ענין וסמך להחשיב זה דבר מצוה וסעודת מצוה, כי הוא רק כשמחה של יום הולדת בעלמא. ואי איישר חילי הייתי מבטל במדינתנו גם סדר הבר מצוה של הבנים שכידוע לא הביא זה שום איש לקרבו לתורה ולמצות ואף לא את הבר מצוה אף לא לשעה אחת, ואדרבה בהרבה מקומות מביא זה לחלול שבת ועוד איסורים. עכ"פ מה שכבר הונהג בפה וגם בא זה ממקור מצוה קשה לבטל, אבל לחדש זה בבנות שהוא בלא מקור מצוה כלל, אף בבית ודאי הי' יותר טוב למנוע אף שליכא איסור, אבל לעשות בביהכ"נ אף בלילה בשעה שאין מתפללין אסור.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן צז

והנכון לע"ד משום דאין ניכר חלוק בבת למעשה במה שנעשית גדולה יותר מקטנותה ול"ד לבן שניכר טובא שמעתה מצרפין אותו לכל דבר שבעי מנין עשרה ומנין שלשה. ועל ידיעה בעלמא כשלא ניכר למעשה אין עושין סעודה ושמחה אף שבעצם יש בזה אותה השמחה ממש. ומה שא"ר יוסף בב"ק דף פ"ז דמ"ד לי אין הלכה כר' יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן שמזה הוא המקור לעשות סעודה בבר מצוה כדהביא במחצה"ש ממחרש"ל ביש"ש, צריך לומר דג"כ הוא ניכר, ל"מ אם נימא דאם סומא פטור מן המצות לא מצטרף לעשרה אלא אף אם נימא שמצטרף דכיון שהוא בר דעת שייך שיצטרף אף שפטור ממצות, נמי באדם גדול כרב יוסף ניכר משום דמצד גדלותו נותנין לו לברך ולהוציא אחרים ואם הוא פטור אין יכול להוציא אחרים ולא היו יכולין ליתן לו לברך אף שהוא הגדול, עיין בפסחים דף קט"ז במה שר' יוסף הוציא בני ביתו באמירת אגדתא בליל פסח, ולכן היה זה דבר הניכר והיה שייך שיעשה סעודה. אבל כשלא ניכר במעשה ליכא מצוה לעשות סעודה.

Lubavitcher Rebbe Z"l

יום הבר מצוה או **בת מצוה** הוא "יום סגולה", שמחה גדולה ביותר. שכן בו ביום נעשה ה"בר מצוה" איש ישראל בשלמות, יהודי שלם, חלק מכל עם ישראל החל ממתן תורה עד סוף כל הדורות. ונמצא שיום הבר מצוה בחייו הפרטיים הוא ע"ד ובדוגמת "היום הזה נהיית לעם" דכללות עם ישראל.